

ВЪРХУ НЯКОИ ВЛИЯНИЯ НА ШВЕДСКИЯ МОДЕЛ НА БЛАГОСЪСТОЯНИЕТО ВЪРХУ БИЗНЕСА

доц. д-р Стела Балтова
18 април 2018 г.

Изложение:

1. Северният модел: „Следващият супермодел“
2. Как Швеция създаде своя икономически модел?
3. Предизвикателства пред шведския модел на благосъстоянието и възможни решения?

Защо Шведският икономически модел не може да бъде разбран, ако не бъде разгледан като част от модела на Северните страни т.нар. “Nordic Model”?

Северните страни The Nordic model

- В някои изследвания Северните страни/Скандинавските страни и „Nordic model“ се лимитира само до Дания, Швеция и Финландия (тъй като Норвегия и Исландия не са членки на ЕС)
- В други - Дания, Швеция, Финландия, Норвегия и Исландия
- В трети изследвания – Дания, Швеция и Норвегия (които всъщност в исторически план като нации са най-близки помежду си – население, език, култура, религия)

The Nordic Model

„Северен капитализъм“
(Eklund et al., 2011)

„Северна социална
демокрация“
(Brandal et al. 2013;
Pontusson et al., 2011)

- Отнася се до икономическите и социалните политики, общи за Северните страни

Комбинация от:

- капитализъм на свободния пазар
- всеобхватна социална държава
- колективно договаряне на национално равнище

- ✓ държавно осигуряване на безплатно образование и безплатно здравно обслужване
- ✓ щедри, гарантирани пенсионни плащания, финансирани от данъчно облагане

The Nordic Model

Този модел «не е крайно състояние, а стратегия за развитие» (Moene, K & M. Wallerstein, 2015)

- Ключовата иновация не беше Кейнсианската политика (30-те години на 20 век), а институционален отговор на проблема“ (Moene, K, et al., 2015)

- ✓ Структурни промени
- ✓ Високи разходи за осигуряване на добро благосъстояние
- ✓ Онова, което прави модела специфичен и изключителен: компресирането на заплатите е доброволно, а не принудително в името на по-голямо равенство; ролята на синдикатите

Всяка от Северните страни има своя икономически и социален модел, понякога с големи различия от своите съседи

И все пак сходствата са поразителни

- Подкрепа за една „универсална“ (“Universalist”) социална държава, насочена специално към повишаване на индивидуалната автономия и насърчаване на социалната мобилност с акцент върху публично предоставяните социални услуги, вкл. грижа за децата и образование
- Корпоративна (“Corporalist”) система, включваща **тристранна договореност**: представители на труда и работодателите договарят възнагражденията и политиката на пазара на труда, **медиирани** от правителството
- **С ангажимент за широко разпространена частна собственост, свободни пазари и свободна търговия**
- *Широк набор от институции на пазара на труда, които включват силни профсъюзи и асоциации на работодатели, значителна координация на заплатите, относително щедри обезщетения за безработица и важна роля на активните политики на пазара на труда*

Северният модел

- Ключова характеристика на модела е взаимодействието между колективното споделяне на риска и отвореност към глобализацията
- Макар, че **сходствата са важни, те сами по себе си не са същността на скандинавския модел**; неговите критични характеристики са по-трудни за улавяне, те се отнасят до нематериални и системни характеристики

Северният модел

Раждането на
социалдемократи-
ческото движение
(1848-1916)

Към създаване на
Северния модел
(1916-1940)

Планиране на
държавата на
благосъстоянието
(1940-1970)

Северният модел е широко разглеждан като еталон

- Редица сравнителни изследвания на икономическото и социалното поведение класират на предни места Северните страни
- Скандинавците успяват по-добре от други страни да **съчетават икономическата ефективност и растежа с мирен пазар на труда, справедливо разпределение на доходите и социално сближаване**
- Моделът се сочи като **източник на вдъхновение за другите хора в търсенето на по-добра социална и икономическа система**
- **Устойчивост на модела:** скандинавските икономики могат да процъфтяват и да растат, **независимо от слабите икономически стимули, свързани с високите данъчни ставки и егалитарно разпределение на доходите**

През 2013 г. сп. Икономист :

Nordic countries: the next supermodel

Северните страни (Скандинавия) сп. Икономист, 2013

- Дания, Швеция, Норвегия и Финландия, трябва да служат като пример за политиците от всички партийни цветове
- Страните от Северния клъстер заемат челни позиции по много показатели: от икономическа конкурентоспособност до социално здраве и щастие
- Квартетът избегна както икономическата криза в Южна Европа, така и крайната неравнопоставеност на Америка

**ТАКА ИЛИ ИНАЧЕ, СЕВЕРНИТЕ СТРАНИ ЩЕ
ПРОДЪЛЖАТ ДА ПОСРЕЩАТ
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТА СИ ЗАЕДНО**

1619-1640

Старата търговска борса в Копенхаген
Построена в холандски ренесансов стил

Source: www.danskerhverv.dk/om-dansk-erhverv/

The Old Stock Exchange - Copenhagen

Усуканите опашки на дракони – символ на
сплотеността на Дания, Швеция и Норвегия

Архитектурна перла на Копенхаген

КАК ШВЕЦИЯ СЪЗДАДЕ СВОЯ ИКОНОМИЧЕСКИ МОДЕЛ?

Кралство Швеция

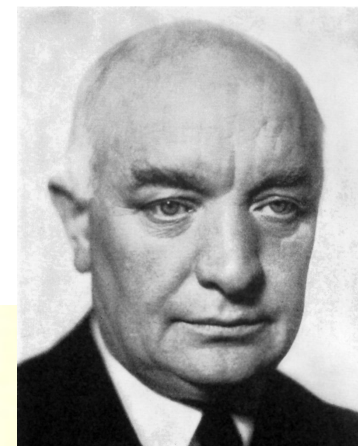

Per Albin Hansson (1885-1946)

Социалдемократ

Министър-председател на Швеция в 4 правителства

28 September 1936 – 6 October 1946

Комунистическа карикатура на Пер Албин Хенсон , която представя прехода му от антимилитарист до военен министър

Новоназначеният кабинет на Швеция, събран пред Кралския дворец в Стокхолм, 13 Декември 1939

- Швеция – неутрална във Втората световна война
- Швеция да се превърне в „Земя на народа“ *“Folkhemmet” Swedish Encyclopedia “Bonniers Lexikon”, 1960s*
- Значими реформи: субсидирано зъболечение; 1935 г. – Закон за държавна подкрепа за построяване на жилища на семейства с 3 и повече деца

-
- 1800 г. – една от най-бедните държави в Европа
 - Преди близо петдесет години Швеция в много отношения беше много различна от тази, която е днес
 - През 1970 г. шведската телевизия започна да излъчва програмите си на цветно в цялата страна и Riksdag одобри правителствен законопроект, скъсяващ нормалното работно време до 40 часа седмично.
 - Тогава 1970 – Свободата да избирате училище за децата си е отворена само за няколко привилегировани, а единственият телефонен доставчик на пазара е държавната компания Televerket.
 - През следващите години Швеция въведе забраната на телесното наказание, въведе схемата за родителски помощи и декласифицирането на хомосексуалността като медицинско състояние. Европа беше разделена и до голяма степен определена от Студената война между Запада и комунистическия Източен блок.

Кралство Швеция:

Население: 10.1. млн. (2.4 млн. с чуждестранен произход)

Територия: 450 295 км² (3-та в ЕС)
22 души/км²

БВП: 511 млрд. щ.д.

БВП на гл.от населението: 51,599.89 щ.д.
(2016)

От 1.01.1995 – член на ЕС

349 еднокамерен парламент (Riksdag)

Конституционална монархия и парламентарна демократия

Държавен глава (монарх) - Крал Карл XVI Густаф

Стефан Льофвен – министър-председател
Септември 2014 избори Шведската социалдемократическа партия-113 места

Ръст на БВП, %

Регион	2016	2017F	2018F	Дял в глобалния БВП 2016
Глобален ¹	3.2	3.6	3.7	100
Швеция	3.3	2.6	2.4	0.7
Азия и Океания	4.6	4.6	4.4	35.0
Европа	1.7	2.2	1.9	27.8
Сев. Америка	1.5	2.2	2.3	26.0
Южна Америка	-1.9	0.9	2.5	5.6
Африка	1.5	3.1	3.3	2.9
Средния Изток	2.6	0.7	2.7	2.7

Note: All figures in fixed prices¹

Growth in purchasing-power-adjusted GDP Sources: Oxford Economics, Business Sweden

УСТОЙЧИВОСТ НА ШВЕДСКИЯ МОДЕЛ (NORDIC MODEL)

Критиците твърдяха, че режимите за благосъстояние не са благоприятни за бизнес дейности поради високите данъци

Автомобилна индустрия

Една от най-иновативните и динамични в света

Възобновяема енергия

#1 в света по използване на възобновяема енергия в транспортните средства

Цел: 0% въглероден автомобилен парк до 2030

GOOGLE Swedish data centre

#1

най-ниски производствени
разходи за електроенергия в
Западна и Северна Европа

3.2% от БВП за R & D

Най-много от която и да е друга
страна в Европа

#3

в света по
готовност за работа
в мрежи

#1

в ЕС

Дял на възобновяема
енергия в общото
енергийно потребление

#2

Global
Innovation
Index

Source: Fastmetrics, European Environment Agency, World Economic Forum, Data Centre risk index, Eurostat, The Swedish Trade and Invest Council

Швеция в момента извършва най-големите си инвестиции в инфраструктура

2014-2025

**64 млрд. евро
в проекти за
пътища и ж.п.**

**До 2025 г.
700 000**

Нови жилища

**До 2025 г.
150 млрд.**

**евро ще бъдат
изразходвани за
нови жилища и
офиси**

Износът на
промишлени стоки
възлиза на **27%** от
БВП

71% от разходите на
бизнеса в R&D са в
промишлеността

Най-висока
производителност на труда
в индустрията в Европа

4

Най-конкурентна локация за
производствена дейност в света
(глобално изследване сред 40
нации)

2
В света по брой
с докторска
степен (PhD)
/гл.н.

1
новации в ЕС

#4
Конкурентоспо
собност

#4 в света по
брой публикувани
научни статии на
глава от
населението

1 в Европа
разходи за R&D/глава от
населението и
4 в света

1 в ЕС
Бр. патенти /
гл.н.

1

в Европа
износител на пулпа,
хартия и дървен
материал

#2

В Европа по
производство
на цинк и
сребро

1

в Европа
производство
на желязна
руда и олово

140 млн. евро

инвестиции в изследвания и развойна дейност
годишно, свързана с горите

✓ Швеция и светът преживяха големи промени, особено по отношение на нарастването на населението, технологиите, глобализацията, благосъстоянието, свободата на избор, комуникацията и отношението към околната среда.

✓ **От началото на 90-те години бяха предприети множество реформи, за да се възстанови баланса между разходите и приходите**

✓ Какво казва това на хората в Швеция за следващите 40 години?

✓ В каква държава ще живеят те и техните деца през 2050 г.? Какви предизвикателства стоят пред шведското общество?

✓ Как ще бъде засегнат ежедневието им живот в дългосрочен план?

✓ Какви процеси оказват влияние върху обществото и в света, в който живеем?

✓ **В Швеция си дават сметка за това:**

✓ За да се идентифицират предизвикателствата пред Швеция в дългосрочен план, до 2020 г. и 2050 г. правителството назначи **Комисията за бъдещето на Швеция (Framtidskommissionen)** през есента на 2011 г. За период от година и половина Комисията провежда обсъждания с хора в цялата страна. Около 40 семинара, безброй обмени чрез лични срещи и социални медии и проекти, включващи стотици ученици от гимназиални училища, както и общини от Trelleborg до Arjerplog, дадоха възможност на хората да обсъждат, да обсъждат и да предлагат информирани, идеи за собственото си и бъдещето на Швеция.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД МОДЕЛА

Застаряващото население - силен натиск върху социалните разходи и устойчивостта на публичните финанси

Коренът на предизвикателствата е основната структура на скандинавската социална държава

- Достъпът до основни социални услуги - **независим от доходите и статута на заетост - важен аспект на скандинавския модел**
- Но това е и проблем, който в дългосрочен план може да доведе до задънена улица в публичните финанси.

Това е така поради две причини:

Първо, търсенето на (някои) социални услуги се увеличава по-бързо от доходите (феномен, познат от икономистите като "Законът на Вагнер").

Второ, производителността в производството на услуги за благосъстояние се увеличава с по-ниска ставка, ако изобщо нараства, отколкото при производството на стоки (или други услуги). Предполагайки равномерно развитие на заплатите в отделните сектори, разходите за единица продукция трябва да нараснат по-бързо в производството на социални услуги, отколкото в икономиката като цяло (феномен, познат от икономистите като "Baumol's law").

БЛАГОПРИЯТСТВАЩИ ФАКТОРИ И РЕШЕНИЯ

- Глобализацията е благоприятна, но може да затрудни държавата на благосъстоянието
- Глобализацията е преди всичко възможност, а не заплаха
- Глобализацията като цяло е от полза за икономическия растеж, тъй като предоставя възможност за увеличаване на възвръщаемостта на факторите на производство чрез международен обмен на стоки и услуги и / или чрез мобилност на международни фактори
- Независимо от това, нарастващата международна мобилност на труда, ако продължава продължително също представлява заплаха за социалната държава и Северен модел

МНОГО ПРИМЕРИ:

- Завършилите университети, финансирани от местните данъкоплатци, все повече намират своята кариера (и плащат данъците си) в чужбина
- Гражданите, които са прекарвали по-голямата част от трудовия си живот (и са платили данъците си) в чужбина, се завръщат в родната си страна след пенсиониране, за да събират обезщетенията за безплатна (или евтина) болнична помощ и грижи за възрастните хора
- Нивата на безработица и честотата на пенсиите за инвалидност обикновено са по-високи за някои групи имигранти, отколкото за местните граждани.
- **ИЗВОД:** С увеличаващите се претенции към правата, дължащи се на "социален туризъм" и подкопаване на данъчните основи, дължащи се на факторната мобилност и данъчната конкуренция между народите, **дългосрочната устойчивост на скандинавския модел може да бъде в сериозна опасност**

ВЪЗМОЖНИ РЕШЕНИЯ НА ТЕЗИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА: 2 ВИДА : НЕРАБОТЕЩИ И ПОТЕНЦИАЛНО ВЪЗМОЖНИ

1. Икономически растеж

По-бързият растеж няма да реши проблема с устойчивостта на публичните финанси
Растежът увеличава данъчната основа и данъчните приходи, но също така и заплатите и трансферите в публичния сектор, както и търсенето на социални услуги

2. По-високи данъци

По-високи данъчни ставки не са вече реалистична възможност

3. По-висока раждаемост – повече деца

Повече деца може да са желателни - но няма да разрешат проблема с публичните финанси

4. Имиграцията

По-голямата имиграция може да бъде полезна - но не може да решава реалистично проблема с финансирането (само млади и можещи/знаещи)

**Редица изследователи и анализатори считат, че
положителни решения могат да бъдат най-малко следните:**

1. Ефективният процес на наемане на работа е съществен

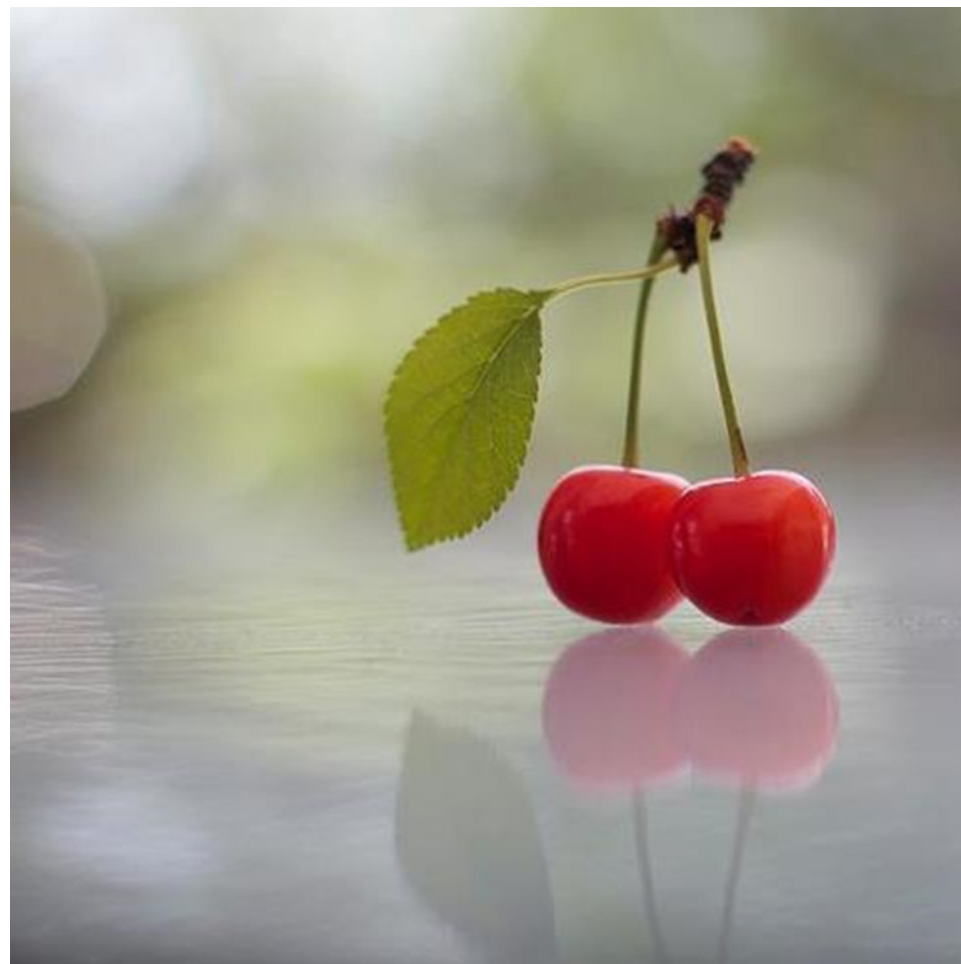
Колективните споразумения ще останат важни, но организациите на пазара на труда трябва да преразгледат своята роля

2. Приватизацията и / или аутсорсинг на обществените услуги

Повече приватизации и / или аутсорсинг на публични услуги може в някои случаи да допринесат за повишаване на ефективността, ако трудните и важни въпроси на управлението могат успешно да бъдат решени по този начин

Щастието на Северния модел

Dala horse (Swedish: Dalahäst)
Avesta Municipality, Sweden

ДИСКУСИЯ?

sbaltova@ibsedu.bg